

1

Občas si kladiem otázku, čo zmizlo ako prvé – z tých mnohých vecí, ktoré z ostrova odstránili.

„Kedysi dávno, to si ešte nebola na svete, tu bývalo veľa vecí,“ hovorievala mi mama, keď som bola ešte malá. „Priesvitné, voňavé... ľahulinké, žiarivé... úžasné veci, aké si ani nevieš predstaviť.

„Škoda, že ľudia, ktorí tu žijú, si takéto nádherné predmety nedokázali uchovať v srdci a v mysli, ale tak to na tomto ostrove chodí. Všetko postupne mizne. Onedlho to sama uvidíš,“ dodala. „Niečo ti zmizne zo života.“

„Je to strašidelné?“ spýtala som sa, lebo som odrazu zneróznela.

„Nie, neboj sa. Nebolí to a ani ťa to veľmi nezarmúti. Jednoducho sa raz ráno zobudíš a odohrá sa to ešte skôr, ako si to uvedomíš. Budeš nehybne ležať so zavretými očami a s nastraženými ušami, pokúsiš sa zachytiť prúdenie ranného vzduchu; vtedy pocítiš, že od večera sa niečo zmenilo, a pochopíš, že si niečo stratila, že z ostrova niečo zmizlo.“

Mama takto rozprávala len vo vzácných chvíľach: keď sme boli spolu v jej ateliéri v suteréne. Bola to veľká zaprášená miestnosť s neohobľovanou dlážkou a nachádzala sa tak blízko k rieke na severnej strane, že dnu zreteľne doliehal šum prúdu. Sedávala som na stolčeku, ktorý som mala vyhradený, a mama sochár-

8 ka si ostrila dláto alebo pilníkom brúsila kameň a rozprávala tichým hlasom.

„Na ostrove po každom takomto zmiznutí vznikne rozruch. Ľudia sa zhromaždia na ulici, v skupinkách sa zhovávajú, spomínajú na vec, ktorá zmizla. Cítíme výčitky svedomia a určitý smútok a navzájom sa utešujeme. Ak zmizne nejaký predmet, pozbierame tie, ktoré zostali, a spálime ich, zakopeme, prípadne hodíme do rieky. No nikto z toho nerobí veľkú drámu a po pár dňoch to prejde. Veci sa časom vrátia do normálu, ako keby sa nič nestalo, a nikto si už ani nespomenie, čo to vlastne zmizlo.“

Potom prerušila prácu a zaviedla ma dozadu za schody k starej komode s radmi malých zásuviek.

„Otvor, ktorú chceš.“

Chvíľu som rozmýšľala a obzerala som si hrdzavé oválne rukoväte.

Vždy som váhala, lebo som vedela, aké zvláštne a fascinujúce predmety sú vnútri. V tejto skrýši mama schovávala mnohé z vecí, ktoré na ostrove v minulosti zmizli.

Keď som sa konečne rozhodla pre niektorú zásuvku, usmiala sa a položila mi to, čo v nej ležalo, do nastavenej dlane.

„Tento kúsok látky sa volá ‚stužka‘. Zmizla, keď som mala len sedem rokov. Dali sa ňou zopnúť vlasy alebo ozdobiť sukňa.“

A toto tu sa zase volalo ‚zvonček‘. Potras ním – vydáva pekný zvuk.

Dnes si si vybrala veľmi zaujímavú zásuvku. Tento kamienok sa volá ‚smaragd‘ a je to najvzácnejšie, čo tu mám. Dostala som ho do daru od svojej starej mamy. Smaragdy sú krásne a veľmi cenné, kedysi to boli najvyhľadávanejšie drahokamy na ostrove. No na ich krásu sa už zabudlo.

A táto vec je tenká a maličká, ale dôležitá. Keď si chcela niekomu niečo povedať, napísala si to na papier a prilepila si naň

toto – ‚známku‘. Potom papier doručili, kam si len chcela. Ale to už bolo dávno...“

Stužka, zvonček, smaragd, známka. Slová, ktoré vychádzali z maminých úst, ma fascinovali, ako keby išlo o mená dievčatiek zo vzdialených krajín alebo nových druhov rastlín. Počúvala som ju a rada som si pri tom predstavovala obdobie, keď všetky tieto veci mali na ostrove miesto.

Bolo to však zároveň veľmi ťažké. Predmety ako keby sa v mojej dlani chúlili, celkom nehybné, ako hibernujúce zvieratká, nevysielali ku mne absolútne žiadne signály. Často vo mne zanechali neurčitý pocit, akoby som sa pokúšala vytvárať obrazy z oblakov na oblohe alebo z plastelíny. Keď som stála pred tajnými zásuvkami, cítila som, že sa musím sústrediť na každúcke mamino slovo.

Oblúbila som si príbeh o *parfume*, čirej tekutine v sklenej fľaštičke. Keď mi ju mama prvý raz dala do ruky, myslela som si, že je to nejaká sladká voda, a začala som si nádobku dvíhať k ústam.

„To nie je na pitie,“ zvolala mama so smiechom. „Nanáša sa iba kvapka na krk, aha, takto.“ Potom opatrne naklonila fľaštičku a jej hrdlo si priložila za ucho.

„Ale načo to je?“ spýtala som sa úplne zmätená.

„Očami to nerozoznáš, ale táto fľaštička obsahuje niečo veľmi mocné,“ odvetila.

Zdvihla som ju a poobzerala som si ju zo všetkých strán.

„Nanesieš si kvapku na pokožku a budeš krásne voňať. Môžeš tak niekoho očariť. Keď som bola dievča, zvykli sme sa na voňať pred každým rande s chlapcom. Výber správneho parfumu bol rovnako dôležitý ako výber správnych šiat – chlapcovi sa malo páčiť oboje. Táto fľaštička pochádza z čias, keď som chodila s tvojím otcom. Stretávali sme sa v ružovej záhrade na kopci južne od mesta a dalo mi zabráť, kým som našla vôňu,

10 ktorú neprerazia kvety. Keď mi vietor rozvial vlasy, pozrela som sa naňho, ako keby som sa pýtala, či si všimol môj parfum.“

Mama pri rozprávaní o vôňach celkom ožila.

„Parfumy vtedy cítil každý. A každý vedel, aké sú úžasné. No teraz to už neplatí. Nikde parfumy nepredávajú a nikto ich nechce. Zmizli na jeseň toho roku, keď sme sa s tvojím otcom zobrali. Všetci sme sa zišli s parfumami pri brehu rieky. Otvorili sme fľaštičky, vyliali sme ich obsah a parfum sa nám pred očami rozpúšťal vo vode, akoby to bola bezcenná tekutina. Niektorí si k flakónom ešte posledný raz privoňali – ale schopnosť cítiť parfum už vtedy pominula spolu so všetkými spomienkami na to, čo to znamenalo. Rieka potom na dva-tri dni nasiakla ich vôňou a podochlo v nej zopár rýb. Ale nikto si to nevšímal. Lebo samotný pojem ‚parfum‘ nám už medzitým zmizol z hlavy.“

Keď dohovorila, vyzerala smutne. Potom si ma posadila na kolená, aby som si mohla privoňať k jej krku.

„No?“ vyzvedala.

Ja som však netušila, ako jej mám odpovedať. Akúsi vôňu som tam cítila – pripomínala mi vôňu chleba v hriankovači alebo chlór v bazéne, a preda mi pripadala neznáma –, no hoci som sa usilovala, nič iné mi nezišlo na um.

Mama vyčkávala, ale keď som ďalej mlčala, iba ticho vzdychla.

„To je jedno,“ povedala. „Pre teba to je len pár kvapiek vody. No s tým sa nedá nič robiť. Je takmer nemožné spomenúť si na veci, ktoré sme na ostrove stratili, keď sú už preč.“ A po tých slovách vrátila fľaštičku do zásuvky.

Keď stojace hodiny v jej ateliéri odbili deväť, odišla som spať hore do svojej izby. Mama sa vrátila k práci s kladivom a dlátom. Vo veľkom okne svietil polmesiac.

Keď ma pobozkala na dobrú noc, konečne som vyslovila otázku, ktorá ma už dlhšie trápila.

„Mama, ako to, že si pamätáš všetko, čo zmizlo? Prečo stále cítiš ‚parfum‘, na ktorý všetci ostatní zabudli?“

Chvíľu pozerala cez okno na mesiac, potom si otriasla zo zástery kamenný prach.

„Asi preto, lebo na ne stále myslím,“ odvetila trochu zastretým hlasom.

„Ale ja to nechápem,“ pokračovala som. „Prečo si jediná, ktorá neprišla o spomienky? Pamätáš si všetko? Navždy?“

Sklopila zrak, ako keby to bolo niečo smutné, a tak som ju znovu pobožkala, aby sa rozveselila.

2

Mama zomrela, potom zomrel otec a odvtedy v tomto dome bývam úplne sama. Pred dvoma rokmi zomrela aj pestúnka, ktorá sa o mňa starala, keď som bola malá. Dostala infarkt. Myslím, že mám bratrancov a sesternice v nejakej dedine neďaleko od prameňa rieky, na opačnej strane hôr smerom na sever, ale nikdy som sa s nimi nestretla. Na svahoch rastú stromy posiate trnmi a hrebene hôr bez prestania zahaľuje hmla, takže sa cez ne nikto nepokúša prejsť. A keďže neexistuje mapa ostrova – aj mapy dávno zmizli –, nikto nepozná jeho presný tvar a nevie, čo vlastne leží na opačnej strane vrchov.

Otec bol ornitológ. Pracoval v observatóriu na kopci južne od nás. Trávil v ňom niekoľko mesiacov do roka, zbieral dáta, fotografoval vtáky a v liahni zohrieval vajíčka. Rada som ho tam navštevovala a chodila som za ním tak často, ako sa len dalo – pod zámienkou, že mu musím zaniešať obed. Mladí vedci boli ku mne milí a rozmaznávali ma keksíkmi a horúcou čokoládou.

Sedávala som otcovi na kolenách a pozorovala som vtáčiky cez jeho ďalekohľad. Tvar zobáka, farba peria okolo očí, pohyb krídel – pri práci bol precízny, nikdy mu nič neušlo. Ďalekohľad bol pre malé dievčatko pritažký, a tak vždy, keď som ho už nevládala sama udržať, otec mi ruky zospodu podopieral. Zakaždým, keď sme líce pri líci pozorovali vzlietajúce operence, som

sa ho chcela spýtať, či vie, čo sa skrýva v zásuvkách starej komodity v maminom ateliéri. No len čo som to mala na jazyku, spomenula som si na jej profil, keď cez okno uprene hľadela na strieborný mesiac, a ani raz som nenašla správne slová. Uspokojila som sa napokon s tým, že som mu odovzdala mamin odkaz, aby zjedol obed čím skôr, nech sa nepokazí.

Keď som už bola na odchode, odprevadil ma až k autobusovej zastávke. Na mieste pri ceste, kam sa chodievali kŕmiť vtáky, som zastala a rozmrvila som im jeden z keksíkov, ktorými ma zakaždým zahrnuli jeho asistenti.

„Kedy prídeš domov?“ spýtala som sa ho.

„Asi v nedeľu večer,“ odvetil a vyzeral rozpačito. „Nezabudni pozdraviť mamu.“ Mával mi tak energicky, že skoro stratil červenú ceruzku – alebo kompas, zvýrazňovač, pravítko či pinzetu –, ktorú mal strčenú v náprsnom vrecku.

. . .

Podľa mňa je veľké šťastie, že vtáky zmizli až po otcovej smrti. Väčšina ľudí na ostrove si rýchlo našla inú prácu, ak im zmiznutie nejako ovplyvnilo zamestnanie, ale nemyslím si, že by to tak prebehlo aj uňho. Jeho jediný ozajstný talent spočíval v rozoznávaní tých divých tvorov.

Keď zmizli klobúky, klobučník, ktorý býval na druhej strane ulice, začal vyrábať dáždnyky. Manžel mojej pestúny, ktorý pôvodne pracoval ako mechanik na trajekte, sa po jeho zmiznutí stal strážnikom v sklade. Známa, ktorá chodila do školy o pár ročníkov vyššie, pracovala v salóne krásy, ale po zmene sa rýchlo uplatnila ako pôrodná asistentka. Nikto o tom neutrúsil ani slovo. Aj keď na novom mieste zarábali menej, nezdalo sa, že by smútili za starým. Samozrejme, keby šomrali, iba čo by upútali pozornosť pamäťovej polície.

Ľudia – a ja nie som výnimka – sú schopní zabudnúť takmer na všetko, ako keby sa náš ostrov nedokázal vznášať na ničom inom, len na úplne prázdnom mori.

Vtáky, tak ako mnoho ďalších vecí, zmizli náhle jedného rána. Keď som otvorila oči, vo vzduchu som zacítila niečo zvláštne, takmer drsné. Znamenie straty. Ešte stále zakrytá dekou som sa opatrne poobzerala po miestnosti. Kozmetika na toaletnom stolíku, spinky a papieriky rozhádzané na stole, čipka závesov, polička s platňami – mohlo to byť hocičo. Človek sa potreboval trpezlivo a sústredene porozhliadať, aby zistil, čo zmizlo. Vstala som, obliekla som si sveter a vyšla som do záhrady. Aj všetci susedia boli vonku a nervózne sa obzerali. Pes vo vedľajšom dvore tlmene vrčal.

Vtedy som zbadala malého hnedého tvora, ktorý letel vysoko na oblohe. Bol zavalitý a na prsiach mal čosi, čo vyzeralo ako chumáč bieleho peria. Práve som začala rozmýšľať, či je to jeden z tých operencov, ktorých som videla s otcom, keď som si náhle uvedomila, že všetko, čo som o nich vedela, zo mňa zmizlo: moje spomienky na ne, moje pocity z nich, samotný význam slova *vták* – všetko.

„Vtáky,“ zamrmlal bývalý klobočník na druhej strane ulice. „Dobre im tak. Pochybujem, že budú niekomu chýbať.“ Popravil si na krku šál a potichu kýchol. Potom ma zbadal. Možno si spomenul, že môj otec bol ornitológ, lebo mi venoval roztržitý úsmev a pobral sa preč. Keď si ostatní vonku uvedomili, čo zmizlo, aj im akoby odľahlo. Vrátili sa k svojim ranným povinnostiam a ja som na oblohu hľadela sama.

Malý hnedý tvor opísal široký kruh a potom odletel kamsi smerom na sever. Nedokázala som si spomenúť na názov jeho druhu a prišlo mi ľúto, že som nedávala lepší pozor, keď som ešte sedávala s otcom v observatóriu. Skúsila som si uchovať v pamäti, ako vyzeral počas letu, ako čvirikal a akú mal

farbu peria, ale vedela som, že moja snaha je zbytočná. Tento vtáčik, ktorý by sa mi mal spájať so spomienkami na otca, vo mne už teraz nedokázal vyvolať nijaké pocity. Bol to len jednoduchý tvor, čo sa pohybuje priestorom vďaka mávaniu krídel.

V to popoludnie som sa vybrala na trh. Kde-tu som si všimla skupinky ľudí, ktorí držali klietky s papagájcami, ryžovníkmi a kanárikmi: vtáky nervózne trepotali krídlami, akoby vedeli, čo sa o chvíľu stane. Ich majitelia boli tichí, takmer omámení; možno si ešte stále zvykali na toto nové zmiznutie.

Zdalo sa, že každý z nich sa so svojím vtáčikom lúči vlastným spôsobom. Niektorí volali ich mená, iní ich hladkali po lícach, ďalší im dávali pochúťky z úst do zobáka. No keď sa tieto malé obrady skončili, všetci otvorili klietky a zdvihli ich k oblohe. Drobné tvory okolo majiteľov chvíľu zmätene poletovali, no vzápätí zmizli, akoby ich čosi ťahalo do diaľky.

Keď ich už nebolo, nastalo ticho, ako keby aj sám vzduch dýchal s nekonečnou opatrnosťou. Majitelia sa pobrali domov s prázdnyimi klietkami v rukách.

A tak zmizli vtáky.

. . .

Na druhý deň sa stalo niečo neočakávané. Práve som raňajkovala a pozerala som pri tom televíziu, keď sa ozval zvonček na dverách. Už podľa neúprosne dlhého tónu som vedela, že to bude nejaká nepríjemnosť.

„Zavedte nás do otcovej pracovne,“ povedal jeden z príslušníkov pamäťovej polície, ktorí stáli pred dverami. Bolo ich päť, všetci v tmavozelených uniformách opásaných hrubým opaskom a s čiernymi čižmami na nohách. Mali kožené rukavice a pištole napoly ukryté v puzdrách na boku. Muži boli takmer

rovnakí, dali sa odlíšiť len podľa troch odznakov na golieroch – no nemala som čas bližšie si ich obzerať.

„Zavedte nás do otcovej pracovne,“ zopakoval druhý muž rovnakým tónom, aký použil ten prvý. Tento mal odznaky v tvare diamantu, fazule a lichobežníka.

„Môj otec zomrel už pred piatimi rokmi,“ povedala som čo najpomalšie a najneutrálnejšie a pokúšala som sa zachovať pokoj.

„Vieme,“ odvetil ďalší, ktorý mal odznaky v tvare klina, šesťuholníka a písmena T. Akoby to bol pre ostatných dohodnutý signál, lebo vzápätí všetci piati policajti vpochodovali do domu, ani sa nevyzuli. Chodbu naplnil dupot ťažkých číziem a rinčanie pištolí.

„Práve som vyčistila koberce,“ povedala som. „Prosím, využite sa.“ Uvedomovala som si, že by som sa mala ozvať dôraznejšie, ale prišla mi na um len táto žiadosť. Aj tak to bolo jedno, vôbec si ma nevšimli a už vystupovali po schodoch.

Zdalo sa, že presne vedia, kam idú, lebo o chvíľu boli v otcovej pracovni v južnej časti domu a pozoruhodne metodicky sa pustili do práce. Najprv jeden z nich pootváral všetky okná, ktoré zostali zavreté od otcovej smrti. Medzitým ďalší vypáčil zámky na skrinkách a zásuvkách akýmsi dlhým tenkým nástrojom, ktorý pripomínal skalpel. Ostatní zatiaľ prehmatávali každý centimeter stien, zrejme hľadali tajné trezory.

Potom sa všetci začali prehrabávať v otcových papieroch, brali do rúk jeho poznámky, rukopisy, knihy a fotografie. Keď natrafili na niečo, čo považovali za nebezpečné – inými slovami, na všetko, kde sa vyskytlo slovo *vták* –, bez okolkov ten predmet hodili na dlážku. Opierala som sa o zárubňu, nervózne som sa hrala so zámkou a pozorovala som ich.

Pamäťová polícia vykonávala svoju úlohu vskutku metodicky – presne tak, ako sa o nich hovorilo. Pracovali mlčky, poze-

rali rovno pred seba, nerobili žiadne zbytočné pohyby. Ozýval sa len šuchot papierov pripomínajúci mávanie krídel.

Zakrátko sa na dlážke týčila hora papierov. Takmer všetko v tejto miestnosti nejakým spôsobom súviselo s otcovou prácou. Policajtom lietali z rúk dokumenty s otcovým dôverne známym rukopisom aj fotografie, ktoré urobil v observatóriu. Bolo jasné, že výsledkom ich konania je chaos, ale venovali sa mu tak precízne, až to budilo dojem dôkladného usporiadania. Cítila som, že by som ich mala zastaviť, ale srdce mi prudko bilo a ja som tam len bezradne stála.

„Prosím, opatrne,“ zmohla som sa na zamrmlanie, ale ignorovali ma. „Sú to jediné veci, ktoré mi po otcovi zostali.“ Ani jeden z nich sa na mňa nepozrel a môj hlas sa stratil v hromade spomienok na dlážke.

Jeden policajt sa načiahol k rukoväti spodnej zásuvky na písacom stole.

„Tam nie je nič, čo sa týka vtákov!“ zvolala som. Bola to zásuvka, kde mal otec rodinné listy a fotografie. Policajt – tento mal jeden odznak so vzorom koncentrických kruhov, ďalší v tvare trojuholníka a tretí v tvare slzy – pokračoval v prehľadávaní. Jediným ilegálnym predmetom v zásuvke bola fotografia našej rodiny s výrazne sfarbeným vzácnym vtákom – už si nespomínam na meno –, ktorého sa otcovi podarilo vychovať od malička: vyliahol sa z vajička v inkubátore. Policajt opatrne pozbieral zvyšné fotografie a listy a vrátil ich do zásuvky. Iného prejavu láskavosti som sa od nich nedočkala.

Keď všetko prehľadali, pozbierali predmety nahromadené na dlážke a popchali ich do čiernych plastových vriec, ktoré vytiahli z vnútorných vreciek svojich sák. Podľa toho, ako neokrôchane tie vrecia napchávali, mi bolo jasné, že všetko, čo zobrali, vyhodí. Nehľadali nič konkrétne; chceli iba eliminovať všetky stopy čohokoľvek, čo sa týkalo vtákov. Prvou povin-

18   nostou pamäťovej polície bolo dozerať na to, aby sa zmiznutia naozaj rešpektovali.

Odrazu som si uvedomila, že táto prehliadka je iná ako v deň, keď odviedli mamu. Dnes zrejme našli, čo chceli, a bola som si pomerne istá, že sa nevrátia. Otec bol mŕtvy a v dome postupne bledla spomienka na vtáky.

Prehľadávanie trvalo hodinu a jeho výsledkom bolo desať vriec. Jasné slnečné lúče, čo prenikali cez okno, pracovňu poriadne zohriali. Policajtom sa na golieroch ligotali vyleštené odznaky, ale ani jeden z nich nevyzeral, že by sa potil alebo akokoľvek trpel horúčavou. Každý si prehodil cez plecia po dve vrecia a odniesli ich do nákladiaka, ktorý nechali stáť vonku.

Miestnosť sa úplne zmenila. Stopy otcovej prítomnosti, ktoré som sa toľko usilovala zachovať, zmizli. Nahradila ich nezaplniteľná prázdnota. Stála som uprostred nej a mala som pocit, že ma o chvíľu vtiahne do svojej strašnej hĺbky.

YOKO OGAWA
OSTROV BEZ PAMĚTI

Prvé slovenské vydanie
Vydalo vydavateľstvo Lindeni v roku 2021
v spoločnosti Albatros Media Slovakia, s. r. o.,
so sídlom Mickiewiczova 9, Bratislava, Slovenská republika.
Číslo publikácie 2 410
Zodpovedný redaktor Erik Fazekaš
Technická redaktorka Jana Urbanová

Z anglického prekladu japonského originálu 密やかな結晶,
ktorý vyšiel vo vydavateľstve Kondansha Ltd. v Tokiu roku 1994,
preložila Marína Gálisová.

Jazyková redakcia Lucia Krajíčková
Sadzba Alias Press, s. r. o., Bratislava
Tlač Tiskárny Havlíčkův Brod, a. s.

Cena uvedená výrobcom predstavuje nezáväznú
odporúčanú spotrebiteľskú cenu.

Objednávky kníh:
www.albatrosmedia.sk
eshop@albatrosmedia.sk
tel.: 02/4445 2046

ALBATROS MEDIA